

© Editura EIKON
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Perspectivele minorității slovace din România în contextul migrației și
al provocărilor socio-demografice** / Claudia Cardoș, Radu Carp, Ștefan
Herchi, Cristina Matiuța. - București : Eikon, 2020
Conține bibliografie
ISBN 978-606-49-0287-0

I. Cardoș, Claudia
II. Carp, Radu
III. Herchi, Ștefan
IV. Matiuța, Cristina

94
32

Editor: Valentin Ajder

**Claudia CARDOS
Ştefan HERCHI**

**Radu CARP
Cristina MATIUȚA**

Perspectivele minorității slovace din România în contextul migrației și al provocărilor socio-demografice

E I K O N
București, 2020

Cuprins

1. Minoritatea slovacă din România – aspecte istorice, culturale, politice și demografice	7
1.1. Originea slovacilor din România.....	7
1.1.1. Zona Bihor și Sălaj	10
1.1.2. Zona Arad și Timiș	11
1.1.3. Slovaci din Bucovina.....	13
1.1.4. Slovaci în alte zone ale României.....	15
1.2. Obiceiuri și tradiții.....	17
1.2.1. Locul minorității slovace în societatea rurală a secolelor XVIII și XIX	17
1.2.2. Obiceiuri calendaristice	20
1.2.3. Tradiții de nuntă și înmormântare	28
1.2.4. Tradiții legate de moarte	30
1.3. Instituțiile: sistemul de învățământ, rețeaua ecclaziastică, rețeaua politică și sistemul cultural	32
1.3.1. Sistemul de învățământ în comunitatea slovacă	32
1.3.2. Starea actuală a sistemului educațional slovac din România	37
1.3.3. Rețeaua de parohii a minorității slovace din România...	40
1.3.4. Sistemul instituțional-politic al slovacilor.....	44
1.3.4.1. Statutul juridic al minorității	44
1.3.4.2. Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România	45
1.3.4.3. Reprezentarea minorității la alegerile parlamentare și locale	46
1.3.5. Asociații culturale și activități culturale ale minorității slovace.....	49

1.3.6. Situația actuală a minorității din punct de vedere demografic	52
2. Cercetare sociologică asupra minorității slovace din România.....	57
2.1. Analiza cantitativă a datelor	60
2.1.1. Profilul socio-demografic al populației studiate.....	60
2.1.2. Deprinderea și cunoașterea limbii slovace - în rândul populației studiate	64
2.1.3. Implicarea autorităților și organizațiilor de resort în reprezentarea intereselor minorității slovace.....	69
2.1.4. Comportamentul electoral în rândul minorității slovace	77
2.1.5. Discriminarea în rândul minorității slovace	84
2.1.6. Percepții asupra fenomenului migrației în rândul minorității slovace.....	88
3. Concluzii	95
Bibliografie	97

1. Minoritatea slovacă din România – aspecte istorice, culturale, politice și demografice

1.1. Originea slovacilor din România

În secolul al XVII-lea cea mai mare parte din teritoriul Ungariei se afla sub stăpânirea Imperiului Otoman, în timp ce teritoriul Slovaciei de astăzi era ocupat doar parțial de către turci. Luptele între armatele creștine și otomane aveau loc de cele mai multe ori în partea de sud a teritoriului slovac, iar acest fapt conducea la “o situație instabilă pentru populația slovacă din zonă”¹.

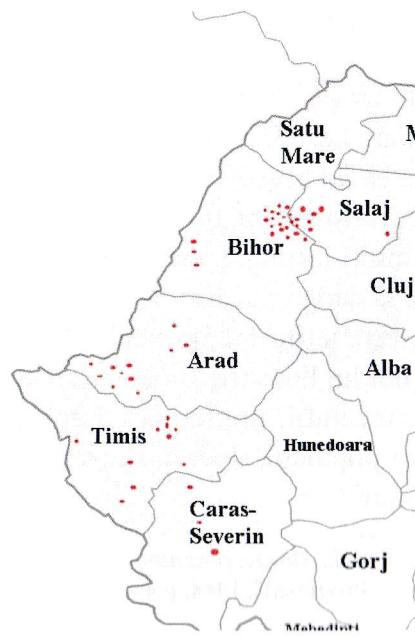
În anul 1718 Ungaria reușește să își elibereze teritoriile de sub ocupația otomană, însă situația slovacilor devine mai grea, întrucât libertatea de mișcare este anulată, nobili maghiari creșteau obligațiile iobagilor, turcii atacau localitățile, jefuiau orașele, astfel mulți locuitori, iobagi, au început să își părăsească casele, și să emigreze către ale regiuni. Finalul secolului al XVII-lea găsește teritoriul Slovaciei de astăzi “cuprins de războiul curuților lui Emerich Thököly care determină crime, jafuri, violuri, incendii; împreună cu epidemia de ciumă, acestea forțează populația slovacă să plece în căutarea unui teritoriu mai sigur”².

¹ Mihail P. Dan, *Cehi, slovaci și români în veacurile XIII – XVI*. Sibiu, Tiparul Tipografiei „Progresul”, 1944, p 477.

² Ibidem.

La sfârșitul secolului al XVII-lea Transilvania ajunge în componența Imperiului Habsburgic. La început, Transilvania primește statutul de Principat Autonom, apoi devine Mare Principat, iar teritoriul este condus în mod direct de împăratul de la Viena. Acest statut încetează în anul 1868, când Transilvania intră în partea maghiară a Imperiului Austro-Ungar, situație care sfărșește la Marea Unire din 1918, când Transilvania se unește cu Vechiul Regat, formând România.

Situată dificilă și nesigură de pe teritoriul slovac împreună cu politica habsburgică „migratio colonorum” care însemna dispersarea populației din zonele suprapopulate și popularea cu meseriași în diferențe domenii a ținuturilor slab populate de pe teritoriul Imperiului Habsburgic duce la formarea unor comunități de slovaci în partea de vest a Transilvaniei.

Migrația slovacă pe teritoriul României de astăzi a provenit din mai multe regiuni și s-a realizat în moduri diferite. Două dintre zonele cele mai importante în care colonizarea slovacă s-a menținut până astăzi este zona județelor Arad și Timiș și zona din regiunile Bihor și Sălaj. Slovaci s-au stabilit în afara zonelor mai sus menționate în alte regiuni din România de astăzi, cum ar fi Satu Mare, Maramureș, Caraș-Severin, Suceava. Totuși, datorită dezvoltării istorice complexe, aşezarea slovacă a dispărut complet în unele zone și parțial în altele.

Cel mai mare val de colonizare slovacă a avut loc de la jumătatea secolului al XVIII-lea până la mijlocul secolului al XIX-lea, atunci când toate zone făceau parte din monarhia habsburgică. Zonele locuite de slovaci au devenit parte a României după Primul Război Mondial.

Colonizarea zonelor individuale era independentă una de cealaltă, iar migrația constituia o serie de fluxuri separate care au creat insule mai mult sau mai puțin compacte ale aşezării slovace, cu contacte sporadice, cel puțin până în perioada interbelică. Dezvoltarea în zone individuale a fost destul de diferită și a avut multe specificități. Vom detalia cele două zone importante unde au ajuns slovaci în România, respectiv zona Bihor – Sălaj și zona Arad – Timiș.

1.1.1. Zona Bihor și Sălaj

Localitățile unde s-au așezat slovacii din Bihor și Sălaj reprezintă o zonă concentrată în principal în zona Munților Plopișului. Slovacii s-au stabilit aici în trei valuri. În primul val, s-au stabilit în localitățile Budoi, Varzari și Borumlaca. În valul doi și în valul trei slovacii s-au așezat în satele Făgetu, Huta Voivozi, Soia, Socet, toate aflate în zona Munților Plopișului, aproape de coastele munților. Casele erau împărățiate pe o distanță de aproximativ treizeci de kilometri.

Acste sate “au fost izolate atât de alte comunități de slovaci, cât și de alte localități”³. Conform accordului cu proprietarii de terenuri, sarcina primordială a slovacilor a fost de a lucra lemnul din pădurile locale. Ulterior, puteau folosi terenurile defrișate în agricultură. În ceea ce privește originea slovacilor așezați în Bihor și Sălaj, pe baza unei cercetări dialectologice aprofundate, Gregor Benedek a stabilit că majoritatea slovacilor din zona Bihor provin probabil din Orava, Novohrad, Trenčín, Zvolen și Šariš⁴.

³ Ianko Gubani, *The Slovak Minority in Romania – Historical Context and Statistical Aspect of Identity and Native Language Within the Period of 2002 – 2011*, University of Constantinus the Philosopher in Nitra, 2016, p 13.

⁴ Jakab, Albert, Zsolt – Peti, Lehel (eds.): *Minorități în zonele de contact interetnic. Cehii și slovacii în România și Ungaria*. Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale. Kriterion, Cluj – Napoca, 2018, p. 137.

Începând cu anii 1840 și până în anii 1930, procesul de colonizare a slovacilor în zona Bihor s-a intensificat, prin mutarea slovacilor în satele din România și Ungaria. Astfel, în perioada 1840 – 1941 în aproximativ 70 de localități există o comunitate slovacă. În mai mult de jumătate din cazuri însă așezarea slovacă a avut doar un caracter temporar și a dispărut treptat. De cele mai multe ori, acestea erau locații în care nu trăiau mai mult de 50 de persoane de naționalitate slovacă, unde asimilarea era probabil destul de rapidă.

Este important de specificat faptul că și în interiorul comunității de slovaci există o migrație internă. Slovacii se mutau dintr-o localitate în alta, în principal datorită eforturilor de a se stabili în locuri cu condiții naturale mai favorabile.

1.1.2. Zona Arad și Timiș

Colonizarea slovacă în județele Arad și Timiș este una dintre ultimele etape ale așezării slovace pe teritoriul românesc. Procesul de aproape două sute de ani poate fi descris ca fiind migrația treptată a populației slovace din nordul Ungariei, suprapopulat, în zone mai puțin populate din sud. În această zonă au ajuns și un număr mare de maghiari, sârbi, români; astfel, localitățile nou populate au avut o compoziție etnică foarte variată. În majoritatea cazurilor, slovacii nu au înființat noi localități, ci s-au mutat în cele existente.

Conform rezultatelor oficiale ale recensământului realizat înainte de al Doilea Război Mondial, “în perioada respectivă

au fost identificați slovaci în 64 de localități din zona județelor Arad și Timiș⁵. O parte dintre localitățile unde s-au găsit vorbitori de limba slovacă sunt următoarele: Nădlac, Vucova, Butin, Semlac, Brestovăț, Mocrea, Peregu Mare.

Colonizarea în regiunea Arad – Banat este una dintre ultimele etape ale aşezării slovace pe teritoriul românesc. Orașul Nădlac găzduiește în prezent cea mai importantă comunitate de slovaci de pe teritoriul României; de astfel, orașul Nădlac este singurul din România în care populația slovacă formează un grup important. Conform recensământului din 2011, în Nădlac slovacii reprezintă 42,97 % din populația orașului. Din acest motiv, orașul Nădlac reprezintă pentru minoritatea slovacă cel mai important loc, unde au luat naștere mai multe organizații care reprezinta minoritatea.

În tabelul de mai jos⁶ se poate urmări evoluția numărului de slovaci din orașul Nădlac și din zona Arad – Timiș. Putem observa că de-a lungul istoriei populația slovacă din orașul Nădlac are o pondere importanță vizavi de numărul slovacilor prezenti în regiunea Arad – Timiș.

Anul	Arad-Timis	Nădlac
1880	12.223	5.598
1890	13.082	6.847
1900	13.968	7.424

⁵ Arhiva județului Arad, apud Michalčáková, E.: *Vnútorná kolonizácia sedmohradského Rudohoria slovenským obyvatelstvom (1835 – 1918)*. Slováci v zahraničí 7, Martin 1981, p. 176.

⁶ Sursa: <http://www.recensamantromania.ro/istoric/recensaminte-1859-1990/>.

Anul	Arad-Timis	Nădlac
1910	13.927	7.545
1930	15.897	7.754
1956	10.775	5.272
1966	9.617	4.854
1977	9.679	4.864
1992	8.989	4.404
2002	7.603	3.844
2011	5.886	3.107

Se observă o creștere a populației de origine slovacă. Această creștere s-a datorat în primul rând sosirii constante a locuitorilor noi, de origine slovacă. Nădlacul a reprezentat o etapă importantă a migrării, însă la scurt timp de la înființarea sa în anul 1803 acesta a devenit supra-aglomerat. Grupurile de coloniști au început să îl părăsească și să se stabilească în alte zone din România. Creșterea a încetat începând cu anii 1950, motivul fiind instalarea regimului comunist în România.

1.1.3. Slovacii din Bucovina

Numărul slovacilor din Bucovina nu este unul la fel de mare precum numărul slovacilor din regiunile Bihor sau Arad – Banat dar regăsim în această zonă o populație de origine slovacă cu particularități diferite. Atunci când au ajuns în zona Bucovinei, slovacii s-au aşezat în jurul orașul Cernăuți care se află în prezent pe teritoriul Ucrainei.